

Handling 2022 nr 115

Upphävande av Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl med undantag av serveringstider

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen tillstyrker stadsledningskontorets förslag i tjänsteutlåtande den 21 mars 2022 och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl, kommunfullmäktige 2012-05-10 § 8, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, upphör att gälla. Serveringstiderna beslutade av kommunfullmäktige ska dock fortsatt gälla i enlighet med förslag från miljö och klimatnämnden 2022-01-25, § 13.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Blerta Hoti (S), Daniel Bernmar (V) och Karin Pleijel (MP) yrkade bifall till stadsledningskontorets förslag. Vidare yrkade Blerta Hoti (S) och Daniel Bernmar (V) avslag på övriga yrkanden.

Emmyly Bönfors (C) yrkade bifall till yrkande från M, L och C den 29 april 2022 och avslag på övriga yrkanden.

Martin Wannholt (D) yrkade bifall till yrkande från D den 29 april 2022.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade bifall till yrkande från SD den 20 april 2022.

Vid omröstning i huvudvoteringen beträffande Emmyly Bönfors yrkande och Blerta Hotis m.fl. yrkande röstade Axel Darvik (L), Hampus Magnusson (M), Emmyly Bönfors (C) och ordföranden Axel Josefson (M) för bifall till Emmyly Bönfors yrkande.

Daniel Bernmar (V), Blerta Hoti (S), Karin Pleijel (MP), Grith Fjeldmose (V), Jonas Attenius (S) och tjänstgörande ersättaren Viktoria Tryggvadottir Rolka (S) röstade för bifall till Blerta Hotis m.fl. yrkande.

Martin Wannholt (D), Jessica Blixt (D) och Jörgen Fogelklou (SD) avstod från att rösta.

Kommunstyrelsen beslutade med fyra röster mot sex att bifalla Blerta Hotis m.fl. yrkande.

Martin Wannholt (D) och Jessica Blixt (D) reserverade sig mot beslutet till förmån för det egna yrkandet.

Jörgen Fogelklou (SD) reserverade sig mot beslutet till förmån för det egna yrkandet.

Elisabet Lann (KD) antecknade följande till protokollet: Om jag hade haft rätt att rösta hade jag röstat för bifall till Emmyly Bönfors yrkande.

Elisabet Lann (KD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 29 mars 2022.

Göteborg den 4 maj 2022
Göteborgs kommunstyrelse

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yrkande M, L, C
Särskilt yttrande KD

2022-04-29 2.1.16

Yrkande angående – Upphävande av Göteborgs Stads riktlinje för alkoholservering samt försäljning av folköl med undantag av serveringstider

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads riktlinje för alkoholservering samt försäljning av folköl, kommunfullmäktige 2012-05-10 § 8, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, upphör att gälla.
2. Serveringstiderna i Göteborgs Stad fastställs till alla dygnets timmar, året om.

Yrkandet

De nya riktlinjerna som är antagna i miljö och klimatnämnden ger en mer förutsägbar, effektiv och rättssäker handläggning samtidigt blir det enklare för näringsidkare att skapa sig en bild över vad som krävs för att få ett tillstånd. Den nya riktlinjen är mer stringent och innehåller inte några normerande regler som går utöver vad lagstiftning, föreskrifter, praxis eller doktrin medger. Med den nya riktlinjen blir det enklare för näringsidkare att göra rätt.

Sveriges alkoholpolitik har på senare år förändrats på flera punkter. Idag är det möjligt att själv importera alkohol. Icke-statliga aktörer har rätt att producera alkohol och utbudet är mer varierat. Vare sig senare öppettider på krogar eller lördagsöppet på Systembolaget har kunnat kopplas till ökat våld enligt Folkhälsoinstitutet.

I tjänsteutlåtandet föreslås nuvarande serveringstider kvarstå. Med nuvarande serveringstider är det inte möjligt för ett hotell att exempelvis servera ett nygift par alkoholhaltig dryck på rummet om festligheterna hållit på lite för länge. Det är inte heller möjligt för restaurangen att servera mimosa till brunchen innan klockan 11. Att möjliggöra ansökningar för längre serveringstider skulle bidra till ett lite mindre fyrkantigt Göteborg. Det innebär inte att det kommer bli enklare att få ett serveringstillstånd utan bara vilka tider man kan ange i sin ansökan.

Sverige har fortsatt en av världens mest strikta alkohollagstiftningar. Näringsidkare som ansöker om serveringstillstånd förväntas ta ett stort ansvar i enlighet med rådande lagstiftning. Alliansen anser inte att det är serveringstiderna som ska begränsa verksamheter som vill utveckla nya koncept.

Yrkande

Demokraterna

2022-04-29

Ärende nr 2.1.16.

Yrkande angående – Upphävande av Göteborgs stads riktlinje för alkoholservering samt försäljning av folköl med undantag av serveringstider

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige

1. Bifall till tjänsteutlåtandet med undantag av serveringstider för söndagar
2. Serveringstider för söndagar (natt mot måndag) utvidgas till att gälla t o m kl: 05:00

Yrkandet

Det föreligger önskemål om förlängda öppettider på söndagar från restaurang- och nattklubbsnäringen och anställda i dessa näringar. Anställda i dessa näringar arbetar under fredagar och lördagar och har av denna anledning inte möjlighet att ta del av utbudet dessa dagar. Det föreligger av denna anledning från denna grupp ett behov att under någon annan dag i veckan att få möjlighet att ta del av samma utbud som andra. I dialog med branschen har framkommit att söndagar är den mest ändamålsenliga dagen i veckan med förlängd serveringstid. Bedömningen är att efterfrågan är begränsad till ett fåtal tillstånd. En förändring och utvidgning av öppettider skedde senast 2018. Nuvarande regler medger öppettider från kl 11:00 till kl 03:00 söndag till torsdag samt från kl 11:00 till t o m kl 05:00 på fredag, lördag samt dag före helgdag.

Yrkande

Sverigedemokraterna

Datum 2022-04-20

Ärende nr 2.1.9

Yrkande angående – Upphävande av Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl med undantag av serveringstider

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Miljö- och klimatnämnden fastställer Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving samt försäljning av folköl i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1. Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving samt försäljning av folköl ska börja gälla då kommunfullmäktige har beslutat att upphäva "Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving" från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10).
2. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver "Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving", från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10).
3. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige ändrar de av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna till följande:
 - *Från kl. 09:00 till kl. 03:00 söndag till torsdag*
 - *Från kl. 09:00 till kl. 05:00 fredag, lördag samt dag före helgdag.*

Yrkandet

Vi har lyssnat på hotell- och restaurangnäringen och förstår att ett varierat och rikt utbud av restauranger samt generösa öppettider är en tillgång för Göteborg och dess invånare. Öppettider på kvällar/nätter har staden redan fastställt till 03:00 respektive 05:00. Däremot finns det uttalade önskemål om att ibland kunna erbjuda servering av alkohol tidigare på dagen, exempelvis vid restauranger, hotell och pensionat med motivering att gästerna önskar detta.

Ett brudpar ska ges möjlighet att beställa ett glas champagne till sin frukost, en möhippa eller svensk sexa börjar redan tidigt på morgonen, champagnefrukost ska möjliggöras för studentfirare och jubilarer som firar exempelvis sin 50- eller 75-årsdag.

Vi tror inte att alla näringsidkare kommer ansöka om tidigare serveringstider, men det finns ett behov och vi vill underlätta för skötsamma krögare att utveckla sitt erbjudande.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-03-21

Diarienummer 1649/20

Handläggare

Lisa Jacobson Flöhr

Telefon: 031-368 03 59

E-post: lisa.jacobson.fluhr@stadshuset.goteborg.se

Upphävande av Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl med undantag av serveringstider

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl, kommunfullmäktige 2012-05-10 § 8, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, upphör att gälla. Serveringstiderna beslutade av kommunfullmäktige ska dock fortsatt gälla i enlighet med förslag från miljö och klimatnämnden 2022-01-25, § 13.

Sammanfattning

Miljö- och klimatnämnden har beslutat om reviderad riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl och hemställer till kommunfullmäktige om att upphäva nu gällande riktlinje med undantag för de av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna. Nuvarande riktlinje har beslutats av kommunfullmäktige, varför fullmäktige har att besluta om upphävande av dessa för att de den nya riktlinjen ska börja att gälla.

Göteborgs Stads nya riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl innehåller information och reglering gällande serveringstillstånd och tillstånd för folkölsförsäljning inklusive kontrollen av dessa, samt serveringstider. Riktlinjen ska skapa en förutsägbar, effektiv och rättssäker handläggning. De näringsidkare som vill ansöka om serveringstillstånd ska ges en översiktlig bild av alkohollagens bestämmelser samt kunna skapa sig en bild av om en tänkt etablering är möjlig. De som redan är innehavare av ett serveringstillstånd ska kunna skapa sig en bild av hur tillsynen bedrivs.

Miljö- och klimatnämnden har enligt sitt reglemente i uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på kommunen gällande tillstånd, registrering, tillsyn, kontroll och administrativa ingripanden enligt alkohollagen. Detta ger nämnden mandat att besluta om riktlinjer för alkoholserving samt försäljning av folköl.

Då kommunfullmäktige beslutat om den nu gällande riktlinjen, bedömer stadsledningskontoret att kommunfullmäktige bör besluta att denna ska upphävas så att den nya kan träda i kraft, med undantag för beslutet om serveringstider som fortsatt ska gälla.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Beslut om att upphäva nuvarande riktlinjer bedöms inte ha någon påverkan på varken Göteborgs Stads eller invånarnas ekonomiska situation. Tillståndsprövning och tillsyn

finansieras av avgifter. Kommunens rätt att ta ut avgifter regleras i 8 kap. 10 § alkohollagen. Hur avgifterna beräknas framgår av taxa antagen i kommunfullmäktige. Avgifterna skrivs upp varje år enligt index och aktuella avgifter finns på Göteborgs Stads webbplats. På miljö- och klimatnämndens sammanträde 2022-04-19 tas ärendet om taxa för prövning och tillsyn av handel enligt lagen om tobak och liknande produkter samt av försäljning av folköl enligt alkohollagen, upp.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Utgångspunkten för den svenska alkoholpolitiken är att värna folkhälsan samt att minska alkoholens skadeverkningar. Riktlinjen tydliggör alkohollagens bestämmelser och bedöms därmed bidra till att värna folkhälsan.

Tydliga styrande dokument rörande alkoholserving ger restaurangbranschen goda möjligheter att följa gällande lagar och regler inom området. Tydligheten bedöms framför allt få positiva konsekvenser för barn och unga under 18 år som inte får serveras alkohol.

Bilagor

1. Miljö- och klimatnämndens handlingar 2022-01-25 § 13
2. Serveringstider för alkoholserving i Göteborgs Stad
3. Nu gällande Göteborgs Stads riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl

Ärendet

Miljö- och klimatnämnden beslutade 2022-01-25 § 13 om reviderad riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl och hemställen till kommunfullmäktige om att upphäva nu gällande riktlinje från 2012 med undantag för de av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna.

Beskrivning av ärendet

Göteborgs Stads nuvarande riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl beslutades av kommunfullmäktige 2012-05-10 § 8.

Kommunfullmäktige fattade beslut 2018-04-26 § 32 om förändrade serveringstider. Enligt 9 kap. 5 § alkohollagen ska kommunens uppgifter enligt alkohollagen fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. I Göteborgs Stad fullgörs dessa uppgifter sedan 2021-01-01 av miljö- och klimatnämnden.

Miljö- och klimatnämnden ska som ansvarig nämnd för frågor som rör alkoholserving fatta beslut om riktlinjer för alkoholserving. Nämnden har 2022-01-25 § 13 beslutat om en ny riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl.

Då kommunfullmäktige beslutade om tidigare riktlinje behöver fullmäktige nu fatta beslut om att upphäva densamma för att den nya riktlinjen ska börja gälla. Miljö- och klimatnämnden har därför hemställt till kommunfullmäktige om upphävande. De serveringstider som är beslutade av kommunfullmäktige ska däremot fortsatt gälla.

Den nya riktlinjen

Enligt 8 kap. 9 § alkohollagen ska kommunen tillhandahålla riktlinjer för tillämpningen av alkohollagen i kommunen. Bestämmelsen är formulerad som ett krav. Det finns dock inget krav på hur riktlinjerna ska vara utformade.

De nu gällande riktlinjerna är omfattande och innehåller bestämmelser som inte kan betecknas som annat än normgivande. Detta har lett till att innehållet och sakligheten i riktlinjerna har ifrågasatts och tillståndsprövningen som sådan blivit ifrågasatt. Det har skapat en osäkerhet kring vad kommunala riktlinjer faktiskt får innehålla. Det i sin tur har urholkat riktlinjernas betydelse som helhet.

Miljö- och klimatnämnden har med anledning av detta beslutat om en ny riktlinje. Denna bedöms vara mer stringent och innehåller inga normerande regler som går utöver vad lagstiftning, föreskrifter, praxis eller doktrin medger. Den nya riktlinjen har tagits fram i enlighet med alkohollagens bestämmelser och följer inte fullt ut formen för riktlinje enligt Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument som gäller för stadens interna reglerande styrande dokument.

Göteborgs Stads nya riktlinje för alkoholserving samt försäljning av folköl innehåller information och reglering gällande serveringstillstånd och tillstånd för folkölsförsäljning inklusive kontrollen av dessa, samt serveringstider. Riktlinjen ska skapa en förutsägbar, effektiv och rättssäker handläggning. De näringsidkare som vill ansöka om serveringstillstånd ska ges en översiktlig bild av alkohollagens bestämmelser samt kunna skapa sig en bild av om en tänkt etablering är möjlig. De som redan är innehavare av ett serveringstillstånd ska kunna skapa sig en bild av hur tillsynen bedrivs. Riktlinjen riktar sig till verksamhetsutövare i Göteborg som har eller har för avsikt att söka ett serveringstillstånd. Den riktar sig också till de tjänstepersoner som utför prövning av

ansökningar och tillsyn av befintliga tillstånd, samt till politiker och intresserad allmänhet.

Serveringstider

I enlighet med 8 kap. 19 § alkohollagen beslutar kommunen om vilka tider alkoholdrycker får serveras. Om inte kommunen beslutar något annat får inte serveringen påbörjas innan kl 11:00 och ska avslutas senast kl 01:00, den så kallade normaltiden. Kommunfullmäktige beslutade 2018-04-26 § 32 om nya och nu gällande serveringstider: Från kl 11:00 till kl 03:00 söndag till torsdag samt från kl 11:00 till kl 05:00 fredag, lördag samt dag före helgdag. Dessa tider ska gälla även fortsättningsvis.

Stadsledningskontorets bedömning

Miljö- och klimatnämnden har enligt sitt reglemente i uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på kommunen gällande tillstånd, registrering, tillsyn, kontroll och administrativa ingripanden enligt alkohollagen. Detta ger nämnden mandat att besluta om riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl.

Då kommunfullmäktige beslutat om den nu gällande riktlinjen, bedömer stadsledningskontoret att kommunfullmäktige bör besluta att denna ska upphävas så att den nya kan träda i kraft, med undantag för beslutet om serveringstider som fortsatt ska gälla.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

§ 13 Dnr MKN-2021-9557

Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl

Beslut

1. Miljö- och klimatnämnden fastställer Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1. Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl ska börja gälla då kommunfullmäktige har beslutat att upphäva ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering” från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10), förutom i delen som rör serveringstider som framgår av tjänsteutlåtandets bilaga 2.
2. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering”, från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10). De av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna som framgår av tjänsteutlåtandets bilaga 2 ska dock fortsatt gälla.

Reservationer

Gustaf Göthberg (M), Ellen Österberg (L) och Emmyly Bönfors (C) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Tidigare behandling

Miljö- och klimatnämnden beslutade den 14 december 2021 § att bordlägga ärendet till nämndens möte den 25 januari 2022.

Handlingar

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2021-12-02 med bilagor.

Yrkande från M, L och C daterat 2022-01-24.

Yrkanden

Pedram Shirin Bolaghi (SD) yrkar på bordläggning av ärendet till nämndens möte den 8 februari 2022.

Ellen Österberg (L) yrkar på att ärendet avgörs idag.

Gustaf Göthberg (M) med instämmande av L yrkar bifall till yrkandet från M, L och C daterat 2022-01-24.

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2022-01-25

Conny Källström (S) med instämmande av D yrkar bifall till miljöförvaltningens förslag.

Conny Källström (S) med instämmande av V yrkar avslag på yrkandet från M, L och C.

Propositionsordning

Ordförande ställer proposition på bordläggning mot ärendets avgörande idag och finner att nämnden beslutar att avgöra ärendet idag.

Ordförande ställer därefter proposition på bifall till yrkandet från M, L och C mot bifall till miljöförvaltningens förslag och finner att nämnden bifaller yrkandet från M, L och C.

Omröstning begärs

Omröstning

Godkänd omröstningsordning är: ”Ja” för bifall till yrkandet från M, L och C, ”Nej” för bifall till förvaltningens förslag.

Följande röstar ja: Gustaf Göthberg (M), Ellen Österberg (L) och Emmyly Bönfors (C).

Följande röstar nej: Roshan Yigit (S), Gunvor Bergkvist (V), Peter Danielsson (D), Helena Norin (MP), Kochar Wallad Begi (S), Lars Andreasson (D), Lena Hammarström (V) och Tony Liljendahl (SD).

Miljö- och klimatnämnden beslutar med 8 röster mot 3 att bifalla förvaltningens förslag.

Handlingar skickas till

Kommunfullmäktige

Ajournering

Miljö- och klimatnämnden ajournerar mötet klockan 17.00–17.17

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2022-01-25

Dag för justering

2022-01-28

Vid protokollet

Sekreterare

Sara Alander

Ordförande

Emmyly Bönfors Jansson (C)

Justerande

Helena Norin (MP)

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla 2022-01-28

Yrkande

M, L, C

2022-01-24

Ärende 13

Yrkande om Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden fastställer Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1. Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl ska börja gälla då kommunfullmäktige har beslutat att upphäva ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering” från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10).
2. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering”, från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10).
3. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige ändrar de av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna till att gälla hela dygnet.

Yrkandet

Sedan Alliansen tillträdde har fokus på ett förbättrat företagsklimat varit i fokus. De nya riktlinjerna för alkoholservering är ett sätt att göra det lättare att göra rätt. Det är givetvis viktigt att följa rådande lagstiftning men som myndighetsutövande kommun ska vi inte ha egna normerande regler utöver lagstiftningen. Det riskerade att vara fallet med de gamla riktlinjerna. Alliansen välkomnar att de nya riktlinjerna är mer stringenta och inte innehåller några normerande regler som går utöver vad lagstiftning, föreskrifter, praxis eller doktrin medger.

Sedan inträdet i EU har Sveriges alkoholpolitik förändrats på flera punkter. Svenskar får importera alkohol själva, vi har tillgång till ett mer omfattande utbud och icke-statliga aktörer har rätt att producera alkohol. Samtidigt har många av de stora farhågorna kring alkoholens negativa påverkan inte besannats. Vare sig senare öppettider på krogar eller lördagsöppet på Systembolaget har exempelvis kunnat kopplas till ökat våld enligt Folkhälsoinstitutet. I Göteborg förlängdes öppettiderna på krogen år 2018. Det har bland annat lett till att stängningstiderna på krogen varierar mer och det blir ett jämnare flöde av människor när krogarna stänger. Göteborgs restauranger är en viktig pulsåder för en levande stad och växande besöksnäring som bidrar till viktiga arbetstillfällen. Alliansen anser att en storstad som Göteborg nu borde ta nästa steg för att bli en dygnet-runt-öppen stad. Vi föreslår därför att serveringstiderna ska kunna gälla hela dygnet.

Alliansen anser till exempel att det ska vara möjligt för den verksamhet som vill att servera alkoholdryck på en brunch, möhippa eller liknande tillställning. Men idag är det inte tillåtet för en frukostservering att göra det innan klockan 11. Sannolikheten att det skulle rassla in ansökningar om att servera alkohol innan klockan 11 är inte trolig. I allmänhet så verkar restaurang och hotellägare vara relativt nöjda med serveringstiderna i staden. Men vi menar att möjligheten ska finnas för dem som vill.

Sverige har en av världens mest strikta alkohollagstiftningar. Verksamhetsutövare som ansöker om serveringstillstånd förväntas ta ett stort ansvar i enlighet med rådande lagstiftning. För Alliansen är det tillräckligt och frågan om öppettider är därför en principiell fråga där vi inte anser att staden själv ska begränsa verksamheter som vill utveckla nya koncept.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-12-02

Diarienummer 2021-9557

Handläggare

Jakob Kilner

Telefon: 031-367 99 95

E-post: jakob.kilner@miljo.goteborg.se

Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden fastställer Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1. Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av folköl ska börja gälla då kommunfullmäktige har beslutat att upphäva ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering” från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10), förutom i delen som rör serveringstider som framgår av tjänsteutlåtandets bilaga 2.
2. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver ”Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering”, från 2012, kommunfullmäktigebeslut per den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10). De av kommunfullmäktige fastställda serveringstiderna som framgår av tjänsteutlåtandets bilaga 2 ska dock fortsatt gälla.

Sammanfattning

År 2012 fattade kommunfullmäktige beslut om ”Riktlinjer för alkoholservering i Göteborgs Stad”. År 2018 beslutade kommunfullmäktige att revidera riktlinjerna avseende serveringstider för alkoholservering.

Göteborgs Stads riktlinje för alkoholservering har inte reviderats sedan den antogs 2012, med undantag för ändring avseende serveringstiderna som kommunfullmäktige fattade beslut om 2018. De är således i behov av en uppdatering.

De nu gällande riktlinjerna är omfattande och innehåller bestämmelser som inte kan betecknas som annat än normgivande. Detta har lett till att innehållet och sakligheten i riktlinjerna har ifrågasatts och tillståndsprövningen som sådan är därmed ifrågasatt. Det har skapat en osäkerhet kring vad kommunala riktlinjer faktiskt får innehålla. Det i sin tur har urholkat riktlinjernas betydelse som helhet.

Förvaltningen har med anledning av detta tagit fram ett nytt förslag till riktlinjer. De nya riktlinjerna är mer stringenta och innehåller inte några normerande regler som går utöver vad lagstiftning, föreskrifter, praxis eller doktrin medger.

De idag gällande serveringstiderna för alkoholservering ska fortsatt gälla i enlighet med de beslut som kommunfullmäktige har fattat.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att de nya riktlinjerna för alkoholservice utgör en god grund för förutsebarhet i handläggningen samt bidrar till en effektiv och rättssäker handläggning. Det förväntas förenkla för verksamhetsutövarna att anpassa sina verksamheter så de följer gällande lagstiftning vilket har konsekvenser för verksamheternas ekonomi.

De nya riktlinjerna påverkar inte förvaltningens ekonomi.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Utgångspunkten för den svenska alkoholpolitiken är att värna folkhälsan samt att minska alkoholens skadeverkningar. Riktlinjerna tydliggör alkohollagens bestämmelser och får anses utgöra en del i att värna folkhälsan.

Bilagor

1. Förslag till Göteborgs Stads riktlinje för alkoholservice samt försäljning av folköl
2. Serveringstider för alkoholservice i Göteborgs Stad

Ärendet

Enligt 8 kap. 9 § alkohollagen ska kommunen tillhandahålla riktlinjer för tillämpningen av alkohollagen i kommunen. Kommunen ska således fatta beslut om riktlinjer för alkoholserving i kommunen. Miljö- och klimatnämnden är i Göteborg den ansvariga nämnd som ska fastställa riktlinjerna.

Beskrivning av ärendet

År 2012 fattade kommunfullmäktige beslut om ”Riktlinjer för alkoholserving i Göteborgs Stad”. År 2018 beslutade kommunfullmäktige att revidera riktlinjerna avseende serveringstider för alkoholserving.

De nu gällande riktlinjerna är omfattande och innehåller bestämmelser som inte kan betecknas som annat än normgivande. Detta har lett till att innehållet och sakligheten i riktlinjerna har ifrågasatts och tillståndsprövningen som sådan är därmed ifrågasatt. Det har skapat en osäkerhet kring vad kommunala riktlinjer faktiskt får innehålla. Det i sin tur har urholkat riktlinjernas betydelse som helhet. Förvaltningen har med anledning av detta tagit fram ett nytt förslag till riktlinjer. De nya riktlinjerna är mer stringenta och innehåller inte några normerande regler som går utöver vad lagstiftning, föreskrifter, praxis eller doktrin medger.

Enligt 9 kap. 5 § alkohollagen ska kommunens uppgifter enligt alkohollagen fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. I Göteborgs Stad ska dessa uppgifter, sedan den 1 januari 2021 enligt beslut i kommunfullmäktige, fullgöras av miljö- och klimatnämnden. Förvaltningen menar därför att det är miljö- och klimatnämnden som ska fatta beslut om att fastställa kommunens riktlinjer för alkoholserving.

Eftersom det var kommunfullmäktige som fattade beslut om de tidigare riktlinjerna så är det fullmäktige som ska upphäva desamma.

Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving samt försäljning av folköl är riktlinjer i enlighet med alkohollagens bestämmelser och följer inte den nomenklatur enligt Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument som gäller för stadens interna reglerande styrande dokument.

Riktlinje för servering av alkoholdrycker

Enligt 8 kap. 9 § alkohollagen ska kommunen tillhandahålla riktlinjer för tillämpningen av alkohollagen i kommunen. Bestämmelsen är formulerad som ett krav. Det finns dock inget krav på hur riktlinjerna ska vara utformade. Folkhälsomyndigheten har gett ut en e-publikation, *Vägledning för kommunala riktlinjer för alkoholserving*, som ett stöd. Vägledningen är inte bindande.

Bakgrunden till kommunala riktlinjer för alkoholserving är det kommunala vetot¹ så som det var formulerat i lagen om handel med drycker som upphörde att gälla 1995. Innan 1995 var länsstyrelsen tillståndsgivande myndighet. Ett ansvar som, i och med den nya *alkohollagen*, flyttades över till kommunerna. Istället för ett veto infördes en bestämmelse om att kommunerna i tillståndsgivningen skulle beakta om en eventuell

¹ 61 § LHD ”Annat tillstånd till servering av alkoholdrycker än trafikservering och servering enligt 37 § första stycket 3 får ej meddelas om det avstyrkes av kommunen och ej heller omfatta starkare drycker än kommunen tillstyrkt.”

etablering kunde innebära alkoholpolitiska olägenheter. En bestämmelse som gäller alltså och kommer till uttryck 8 kap. 17 § alkohollagen². För att skapa någon slags ordning avseende den nya bestämmelsen uttalade regeringen i förarbetena från 1994 att *”kommunen bör i alkoholpolitiska program ange vilka kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan orsaka alkoholpolitiska olägenheter till ledning för personer som avser att söka serveringstillstånd. Ett avslag på ansökan om tillstånd måste dock i första hand motiveras utifrån de kriterier för serveringstillstånd som gäller enligt lagen”* (Prop. 1995/95:89 s. 62). De ”alkoholpolitiska program” som regeringen talade om var förslagen till de riktlinjer om alkoholserving som kommunerna idag måste ta fram.

Bestämmelsen om kommunala riktlinjer för alkoholserving infördes i och med den nya alkohollagen som trädde i kraft 2011. Lagstiftaren hade noterat att de kommunala alkoholpolitiska programmen spretade betänkligt och var av uppfattningen att det krävdes någon form av reglering. I förarbetena från 2010 uttalade regeringen att *”i många kommuner finns redan riktlinjer för serveringstillstånd. Utredningens genomgång av ett femtiotal kommunala riktlinjer visar att det, även om merparten av riktlinjerna är väl genomarbetade, finns stora variationer mellan de olika kommunerna. [...] Alkohollagen ger ett visst utrymme till lokal anpassning av när och var servering av alkoholdrycker ska tillåtas i kommunen. Sålunda föreskrivs i 8 kap. 20 § under vilka tider alkoholserving får förekomma om inte tillståndsmyndigheten medger annat. I samma paragraf anges att det vid bestämmande om serveringstid ska tas hänsyn till vad som föreskrivs i 17 §. I nämnda bestämmelse anges att om det på grund av serveringsställets belägenhet eller andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa får serveringstillstånd vägras. Självfallet kan kommunen inte i något fall ha egna regler som avviker från lagen eller anslutande föreskrifter. De kommunala riktlinjerna får inte heller vara så långtgående att de får karaktären av normgivning”* (Prop. 2009/10:125 s. 93–94).

Serveringstider

I enlighet med 8 kap. 19 § alkohollagen är det kommunen som bestämmer under vilka tider som alkoholdrycker får serveras. Vid bestämmandet av serveringstider ska särskilt beaktas vad som anges i 8 kap. 17 §. Om inte kommunen beslutar annat får inte serveringen påbörjas innan kl. 11:00 eller avslutas efter kl. 01:00, den så kallade normaltiden. Som framgår av förarbetsuttalandet ovan är serveringstiderna ett sådant normerande beslut som regeringen bedömer att kommunen kan fatta.

I beslutet om riktlinjer från 2012 angavs att de serveringstider som skulle i gälla i Göteborgs Stad var från kl. 11:00 till kl. 03:00 söndag till fredag samt från kl. 11:00 till 05:00 lördag samt dag före helgdag.

År 2018 reviderades riktlinjerna på ett sådant sätt att senaste serveringstid på fredagar, istället för kl. 03:00, skulle vara kl. 05:00.³ De nya serveringstiderna var därmed från kl.

² 8 kap. 17 § ”Om alkoholserving på grund av serveringsställets belägenhet eller av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, får serveringstillstånd vägras även om övriga krav som uppställs i lagen är uppfyllda.”

³ Kommunfullmäktigebeslut per den 26 april 2018 (§ 32, dnr 1084/17).

11:00 till kl. 03:00 söndag till torsdag samt från kl. 11:00 till kl. 05:00 fredag, lördag samt dag före helgdag.

Det är dessa serveringstider som gäller idag.

Förvaltningens bedömning

Göteborgs Stads riktlinje för alkoholservering har inte reviderats sedan den antogs 2012, med undantag för ändring avseende serveringstiderna som kommunfullmäktige fattade beslut om 2018. De är i behov av en uppdatering.

De nu gällande riktlinjerna är omfattande och de innehåller bestämmelser som inte kan betecknas som annat än normgivande. Detta har lett till att innehållet och sakligheten i riktlinjerna har ifrågasatts och tillståndsprövningen som sådan är därmed ifrågasatt. Det har skapat en osäkerhet kring vad kommunala riktlinjer faktiskt får innehålla. Det i sin tur har urholkat riktlinjernas betydelse som helhet.

Det är förvaltningens bedömning att de nya riktlinjerna är mer stringenta och därmed uppmanar till läsning och tillämpning på ett sätt som de tidigare riktlinjerna inte gjorde. Förslaget innehåller också mer praktiska uppgifter som är till gagn för någon som överväger en etablering i Göteborg. Vissa delar har lagts till eller utökats, till exempel frågan om lämplighetsprövning, vilket är den del som tar i särklass längst tid och är mest komplex att utreda då det handlar om ett nytt serveringstillstånd. I de nya riktlinjerna finns inte heller några inslag av normerande regler som skulle kunna gå utöver vad lagstiftningen medger.

I enlighet med 9 kap. 5 § alkohollagen så är det ansvarig nämnd som ska fastställa vilka riktlinjer som gäller i kommunen. När det gäller serveringstider så får det anses utgöra ett sådant normerande beslut som har stöd i lagen och det är förvaltningens bedömning att ett sådant beslut lämpligen fattas av kommunfullmäktige.

Anna Ledin

Direktör

Angelica Winter

Avdelningschef

Diarienummer KF

§ 8, dnr 0855/10, 2012-05-10

§ 32, dnr 1084/17, 2018-04-26

Handläggare

Jakob Kilner

Telefon: 031-367 99 95

E-post: jakob.kilner@miljo.goteborg.se

Serveringstider för alkoholserving i Göteborgs Stad

Gällande serveringstider

Gällande serveringstider för alkoholserving i Göteborgs Stad är från kl. 11:00 till kl. 03:00 söndag till torsdag samt från kl. 11:00 till kl. 05:00 fredag, lördag samt dag före helgdag

Beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutade den 10 maj 2012 (§ 8, dnr 0855/10) att servering av alkoholdrycker får ske från kl. 11:00 till kl. 03:00 söndag till fredag samt från kl. 11:00 till kl. 05:00 lördag samt dag före helgdag.

Kommunfullmäktige beslutade den 28 april 2018 (§ 32, dnr 1084/17) att senaste serveringstid på fredagar ska vara till kl. 05:00.

Göteborgs Stad
Social resursförvaltning

Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering

Foto: Göteborg & Co

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund.....	4
2	Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholserving.....	5
2.1	Riktlinjer vid ansökan	5
2.1.1	<i>Handläggningstider</i>	<i>6</i>
2.1.2	<i>Kunskapsprov.....</i>	<i>8</i>
2.1.3	<i>Remissyttranden.....</i>	<i>9</i>
2.1.4	<i>Villkor vid meddelande av serveringstillstånd.....</i>	<i>11</i>
2.1.5	<i>Serveringstider.....</i>	<i>11</i>
2.1.6	<i>Olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet.....</i>	<i>14</i>
2.1.7	<i>Kökskrav och matutbud</i>	<i>15</i>
2.1.8	<i>Uteserveringar.....</i>	<i>16</i>
2.1.9	<i>Gemensamt serveringsutrymme.....</i>	<i>16</i>
2.1.10	<i>Arenorna och tillhörande restauranger.....</i>	<i>17</i>
2.1.11	<i>Tillfälligt utökade serveringstider</i>	<i>17</i>
2.1.12	<i>Pausservering</i>	<i>17</i>
2.1.13	<i>Serveringstillstånd för cateringföretag.....</i>	<i>17</i>
2.1.14	<i>Tillfälliga tillstånd till allmänheten och slutna sällskap</i>	<i>18</i>
2.1.15	<i>Utbildning i ansvarsfull alkoholserving – RUS.....</i>	<i>19</i>
2.1.16	<i>Krogar mot Knark.....</i>	<i>20</i>
2.2	Riktlinjer vid tillsyn	20
2.2.1	<i>Ordning och nykterhet</i>	<i>20</i>
2.2.2	<i>Kommunens tillsynsverksamhet</i>	<i>21</i>
2.2.3	<i>Tillsynsavgifter.....</i>	<i>23</i>
3	Göteborgs Stad riktlinjer för folkölsförsäljning.....	25
3.1	Anmälningsskyldighet	26
3.2	Regler vid försäljning av folköl	26
3.2.1	<i>18-årsgräns.....</i>	<i>26</i>

3.2.2	<i>Langning</i>	26
3.2.3	<i>Berusade personer</i>	26
3.2.4	<i>Alternativa drycker</i>	26
3.2.5	<i>Övriga regler</i>	26
3.2.6	<i>Information och stöd till personal</i>	27
3.3	<i>Tillsynsansvar</i>	27
3.3.1	<i>Avgift</i>	27
3.3.2	<i>Egenkontrollprogram</i>	27
3.3.3	<i>Sanktioner vid lagöverträdelser</i>	28

1 Inledning

Lagstiftaren anser att det är av stor vikt att kommunerna har noggrant utformade riktlinjer som innehåller redogörelser både för vad som gäller enligt alkohollagen (2010:1622) och anslutande föreskrifter samt vilka hänsyn till lokala förhållanden som kommunen tar vid tillståndsgivningen.

Efter det att riktlinjerna senast reviderades 2010 har en ny alkohollag införts där det nu ställs krav på att kommunerna *ska ha* riktlinjer för vad som gäller för alkoholserving inom den egna kommunen. Folkhälsoinstitutet har tagit fram en modell för hur dessa riktlinjer ska utformas vilken ligger till grund för dessa riktlinjer.

1.1 Bakgrund

Innan den gamla alkohollagen (1994:1738) trädde i kraft var kommunerna remissinstans till länsstyrelserna som fattade besluten. Som remissinstans hade kommunerna genom det kommunala vetot en stark ställning. Det innebar att en kommun kunde hindra länsstyrelsen från att bevilja en ansökan om serveringstillstånd om man inte ville ha en viss etablering i kommunen. Det kommunala vetot behövde inte motiveras och gick bara att överklaga genom s.k. kommunalbesvär.

För att ge kommunerna en möjlighet att även fortsättningsvis kunna utforma en tillståndsbegränsande politik i den egna kommunen innehöll den gamla alkohollagen en särskild bestämmelse. Regeringen ansåg att det fanns anledning att göra en precisering så att tillståndsprövningen förutom bedömningar av sökandens och serveringsställets lämplighet också omfattade en bedömning av riskerna för att en etablering kunde befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt. Efter att bestämmelsen senare ändrats innebar den en bedömning av om serveringen kunde befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. I och med den nya ordningen skulle alla avslagsbeslut motiveras av kommunerna och besluten gick att överklaga till förvaltningsdomstol. Därmed ställdes också ökade krav på kommunerna att göra tydligt vad som skulle gälla vid tillståndsprövningen. I propositionen till den gamla Alkohollagen fick kommunerna uppdraget att ha alkoholpolitiska program med de kriterier kommunen avsåg att tillämpa när man bedömde om en servering kunde orsaka alkoholpolitiska olägenheter, till ledning för personer som ville ansöka om serveringstillstånd. Bestämmelsen har nu kompletterats med ett tillägg som särskilt framhåller serveringsställets belägenhet. Vad som avses är geografisk belägenhet, t.ex. att lokalen är belägen i ett bostadsområde, vid en skola eller fritidsgård, nära ett boende för missbrukare eller ungdomar: det vill säga särskilt utpekade miljöer som typiskt sett innebär risker för uppkomsten av olika alkoholrelaterade olägenheter (prop. 2009/10:125, s. 98).

2 Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering

En ny alkohollag trädde i kraft den 1 januari 2011. Mot bakgrund av detta har riktlinjerna reviderats och uppdaterats för att anpassa till det nya regelverket.

Mot bakgrund av att alkohollagen är en skyddslagstiftning, där sociala hänsyn alltid ska prioriteras framför näringspolitiska har vid översynen av riktlinjerna särskilt beaktats serveringstidernas inverkan på våld i offentlig miljö samt på folkhälsan. Tillgänglig statistik och en stor del av den forskning som finns visar på ett samband mellan sena serveringstider och ökat våld. Polismyndigheten i Västra Götaland har 2010 av samma skäl begärt en översyn av riktlinjerna. För att öka tryggheten för medborgarna i Göteborgs Stad beviljas inte serveringstid efter kl. 03:00 på fredagar. Dock kommer övergångsregler att gälla, se s.14. Detta då sena nattimmar är särskilt utmärkande när det gäller våldsbrottslighet, både i krogmiljö och på allmän plats. Vid beviljande av serveringstider efter den så kallade normaltiden klockan 01:00 gäller därför särskilda villkor för alkoholservering. Se avsnitt nedan om villkor.

2.1 Riktlinjer vid ansökan

En ansökan om serveringstillstånd bedöms utifrån alkohollagens (AL) krav. Av 8 kap 12§ AL framgår att servering endast får meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden är lämplig att utöva verksamheten.

Av 8 kap 15 § AL framgår att serveringen ska ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat.

Serveringsstället ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.

Av AL 8 kap 17 § framgår att serveringstillstånd får vägras även om de grundläggande kraven om lämplighet och lokal är uppfyllda om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Det finns alltså ingen generell "rätt" att få serveringstillstånd. Kommunen ska bedöma om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

En ansökan om stadigvarande serveringstillstånd får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande har inhämtats. Polismyndighetens yttrande ska även inhämtas när det gäller tillfälliga arrangemang till allmänheten.

Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöförvaltningens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende ska tillmätas stor vikt i tillståndsprövningen. Detta är särskilt viktigt vid prövning av serveringstid utanför den s.k. normaltiden kl. 11.00 – 01.00.

Restaurangens inriktning ska vara avgörande vid etablering i områden med en hög brottslighet. Den inriktning som till tillståndshavaren väljer, till exempel val av festfixare

och tema, och den profil som då skapas är ofta av avgörande betydelse för ordningsförhållandena i och kring en restaurang. Berusningsdrickande och användande av droger går erfarenhetsmässigt ofta hand i hand med viss inriktning och profil.

I Göteborg skall inte servering beviljas före klockan 11:00. Inga serveringstider efter den så kallade normaltiden klockan 01:00 bör ges i sådana områden där risk för ordningsstörningar eller störningar för närboende redan föreligger.

Därutöver förordas provotider i dessa områden såväl vid medgivande av serveringstider före klockan 01:00 som fram till denna tidpunkt.

För att serveringstillstånd ska medges ska fastighetsägarens godkännande till verksamheten, där tiderna för sökt alkoholservering ska framgå, inges vid ansökningstillfället.

En sökande kan endast få ett permanent serveringstillstånd om det finns exklusiv dispositionsrätt till serveringsstället.

Alkoholservering ska ingå i ett seriöst sammanhang. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller evenemang som riktar sig främst till ungdomar.

Verksamheter som inte ska medges serveringstillstånd är sexklubbar, arrangemang eller shower med naket inslag, till exempel striptease. Inte heller drogliberala rörelser medges tillstånd.

Det är mycket angeläget att de sociala aspekterna lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras. Stadsdelsnämndernas yttrande ska väga tungt vid den slutliga bedömningen.

Tillståndshavaren ansvarar för att ingen diskriminering sker på eller i omedelbar anslutning till serveringstället. Diskriminering av personer på grund av kön, nationellt eller etniskt ursprung, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller funktionsnedsättning kan leda till att serveringstillståndet återkallas efter en fällande dom.

Det är tillståndshavarens ansvar att det finns ett tillstånd till offentlig tillställning (SFS 1993:1617) då sådan krävs. Antalet förordnade ordningsvakter kan även regleras i sådant tillstånd. Gällande tillstånd ska inges till tillståndsenheten.

2.1.1 Handläggningstider

Enligt 5 § alkoholförordningen (2010:1636) ska en kommun fatta beslut i ett ärende om serveringstillstånd inom fyra månader från det att en **fullständig** ansökan har kommit in till kommunen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen av ärendet får handläggningstiden förlängas med högst fyra månader.

För att kunna fatta beslut i ett ärende krävs att de handlingar som begärs in av tillståndsenheten i ett ärende lämnas in för att beslut skall kunna fattas. Saknas handlingar och ansökan inte är fullständig kan ovanstående tid förlängas. Handläggningstider för olika typer av ansökningar framgår av tabell 1 nedan.

Till exempel ska kunskap, finansiering, dispositionsrätt och kökets beskaffenhet kunna styrkas. Utan tillräckligt underlag är ansökan ej fullständig, och det kan då ta längre tid innan beslut kan fattas. I ett ansökningsärende är det den sökande som har att visa att alkohollagens högt ställda krav på lämplighet är uppfyllda, både vad det gäller bolaget och de personer som bedriver verksamheten.

Det är därför viktigt att sökande tar del av de anvisningar som följer med vald ansökan, och inkommer med de handlingar som krävs för att underlaget ska bli komplett.

Tabell 1: Handläggningstider

TYP AV ANSÖKAN	HANDLÄGGNINGSTID
Ansökan om nytt serveringstillstånd	15 veckor
Förändring av befintligt serveringstillstånd, till exempel. utökad tid eller utvidgad lokal	8 veckor
Tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten	6 veckor
Ansökan om tillfälligt serveringstillstånd för slutet sällskap	30 dagar
Catering	15 veckor

2.1.2 Kunskapsprov

Kunskapsprov för serveringstillstånd, med undantag för pausservering, omfattar fyra delmoment. Prov som avser ansökan om tillstånd för stadigvarande servering till allmänheten och för stadigvarande cateringverksamhet för slutna sällskap ska bestå av 60 frågor. Prov som avser ansökan om tillstånd för tillfällig servering till allmänheten och för stadigvarande servering till slutna sällskap ska bestå av 44 frågor. Prov som avser ansökan om tillstånd för tillfällig servering till slutna sällskap ska bestå av 28 frågor. Kunskapsprov för pausservering och för provsmakning av alkoholdrycker omfattar tre delmoment. Provet består av 28 frågor.

Kommunen ska vid sin prövning av en sökandes kunskaper i alkohollagstiftningen använda prov framtagna av Statens folkhälsoinstitut.

Ett kunskapsprov får avläggas muntligen om sökanden inte behärskar något av de språk som proven tillhandahålls på, kan styrka påtagliga läs- eller skrivsvårigheter eller om det i övrigt finns särskilda skäl.

Tolk som anlitas ska vara auktoriserad.

En sökande som inte blir godkänd ska få en ny möjlighet att visa sina kunskaper. En sökande kan erbjudas sammanlagt tre tillfällen till prov.

Proven finns tillgängliga på tre språk, svenska, engelska och franska.

Kunskapsfrågorna fördelas på fyra delmoment:

1. Alkoholpolitik
2. Bestämmelser om servering
3. Bestämmelser om tillsyn
4. Bestämmelser om mat och utrustning

För godkänt resultat krävs att sökanden uppnår minst 75 procent rätta svar inom varje område som ingår i provet.

2.1.3 Remissyttranden

Polismyndighetens yttrande ska enligt 8 kap. 11 § inhämtas vid en prövning av stadigvarande serveringstillstånd, såväl till allmänheten som i slutet sällskap. Yttrande ska även inhämtas vid ansökan om tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten, om det inte rör sig om ett arrangemang av endast obetydlig omfattning. Enligt 8 kap. 16 § ska i motsvarande fall de lokaler som används för servering vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt, med den skillnaden att något undantag för arrangemang av obetydlig omfattning inte görs. Även vid prövning av tillfälligt serveringstillstånd i slutet sällskap kan remissyttrande inhämtas.

Polismyndighetens yttrande till kommunen fyller en viktig information. Genom polismyndighetens yttrande får kommunen information om förhållanden i det område där den sökande vill etablera serveringsverksamhet och polisens bedömning av på vilket sätt dessa förhållanden kan antas bli påverkade av den sökta etableringen eller en utökning av densamma. I alkohollagen föreskrivs att polismyndighetens yttrande ska inhämtas. Av detta följer att myndighetens yttrande ska väga tungt vid kommunens bedömning av förutsättningarna för serveringstillståndet och vilka villkor som ska gälla.

Polismyndigheten

Polismyndigheten yttrar sig i fråga om:

1. Vandel
2. Sökt serveringstid
3. Ordningsstörningar vid serveringsstället
4. Krav på förordnade ordningsvakter
5. Tillstånd till offentlig tillställning (danstillstånd)

Vid nyttjande av mark till uteservering eller vid annat nyttjande av allmän mark ska även polismyndighetens tillstånd sökas och inges till tillståndsenheten innan serveringstillstånd beviljas(dispositions rätt).

Skatteverket

Skatteverket yttrar sig i fråga om:

1. Restföringar
2. Betalningsuppsmaningar
3. Beslut om kontrollavgifter
4. Inkomst av kapital, över och underskott av näringsverksamhet, inkomst av tjänst, huruvida företrädare för bolaget deklarerat eller inte samt förekomst av F-skattsedel.

Miljöförvaltningen

Vid varje prövning av ett nytt tillstånd och vid varje väsentlig utökning av verksamheten i en befintlig restaurang ska tillståndsenheten beakta om ansökan kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. För att kunna göra en fullgod bedömning av dessa faktorer skickas bl.a. remiss till miljöförvaltningen som ombeds ta ställning till risk för olägenheter i samband med den sökta verksamheten, ett ställningstagande till den sökta serveringstiden samt eventuella andra hinder som skulle kunna medföra särskild risk för människors hälsa.

Räddningstjänsten

Bedömningen av brandsäkerheten görs av räddningstjänsten. Lokalerna där serveringstillstånd gäller ska vara lämpliga för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt. Brandskyddskravet, som tidigare gällde för lokaler med stadigvarande tillstånd till allmänheten, omfattar nu även lokaler med stadigvarande servering till slutna sällskap (se 8 kap 16 § alkohollagen).

Räddningstjänsten gör en personantalsbedömning utifrån ritning som visar serveringslokalen i färdigt skick avseende bordsavdelning, eventuell scen och antal platser vid bord.

Antal sittplatser i lokalen samt det totala personantalet ska framgå av tillståndsbeviset. Detta innebär att det är viktigt att lämna in skalenäliga och korrekta ritningar i varje ärende så att underlag finns för brandskyddskonsult och räddningstjänst att göra en korrekt bedömning av personantalet utifrån de förutsättningar som gäller för lokalen.

När det gäller utformning av serveringslokalen, utifrån matkravet som finns i alkohollagen, så kvarstår följande: Serveringsstället ska vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matsservering. Om det finns drinkbar får den ta i anspråk endast en mindre del av serveringsställets totala yta och vara belägen i nära anslutning till matsalen (se 8 kap 15 § Alkohollagen).

Stadsdelsförvaltningen

Vid varje ansökan om ett nytt serveringstillstånd eller vid ett ägarskifte ska yttrande inhämtas från den stadsdel som serveringsstället är beläget i.

Stadsdelsförvaltningen ska beakta barnperspektivet dvs, ange om och hur ett serveringsställe med alkoholsservering påverkar barn och ungdomar i stadsdelen. Därför ska det av yttrandet framgå om det i serveringsställets närhet finns skolor, fritidsgårdar eller andra aktiviteter där många ungdomar samlas.

Stadsdelsförvaltningen ska vidare beakta att alkohollagen är en social skyddslag och informera om till exempel det finns känd missbruksproblematik i serveringsställets närhet. I Göteborg innebär detta att stadsdelarna även ska inhämta information från

fältassistenter och andra specialistfunktioner som arbetar lokalt där kunskap finns om ungdoms och narkotikasituationen i stadsdelen.

2.1.4 Villkor vid meddelande av serveringstillstånd

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer kan en kommun i samband med ett beslut att meddela tillstånd också meddela olika slag av villkor. Syftet är att motverka skadeverkningar av alkoholpolitisk art. Villkor kan endast meddelas vid beslut om serveringstillstånd. Dit räknas också beslut om utökning av ett gällande tillstånd, t.ex. förlängd serveringstid och utökning av serveringslokal samt förordnade ordningsvakter efter vissa klockslag.

2.1.5 Serveringstider

Bestämmelsen i 8 kap. 19 § om serveringstider syftar främst till att motverka olägenheter som onykterhet och oordning. Av propositionen till den gamla alkohollagen (1994:1738) framhålls att reglerna om serveringstider utgör en inte oväsentlig del av den svenska alkoholpolitiken och att sociala hänsyn därför ska ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Enbart den omständigheten att en konkurrerande restaurang redan fått utsträckt serveringstid kan inte motivera bifall till en annan ansökan.

I 8 kap. 19 § AL stadgas att servering av alkoholdrycker får påbörjas tidigast klockan 11:00 och avslutas senast klockan 01:00, om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat. Detta är den så kallade normaltiden.

Vid prövning av en restaurangs serveringstid ska beaktas om serveringstiden kan medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller innebära särskild risk för människors hälsa, jämför 8 kap. 17 §. Lagstiftaren har härigenom avsett att särskilt markera att skyddet för människors hälsa och intresset av att upprätthålla ordning och säkerhet ska stå i förgrunden vid prövning av sena serveringstider.

Remissinstansernas yttranden och inställning ska alltid tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider. Tillståndsmyndigheten måste i varje enskilt fall särskilt beakta sådana olägenheter och risker som avses i 8 kap. 17 § AL, i samband med utsträckning av serveringstiden. Med detta menas olägenheter ifråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

2.1.5.1 Serveringstid efter 01:00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 01:00 ska beviljas gäller följande:

Polismyndighetens, miljöförvaltningens och stadsdelsnämndens yttranden ska tillmätas stor betydelse vid besluten.

Villkor ska meddelas att samtliga personer som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurangen ska genomgå RUS-utbildning i ansvarsfull alkoholserving.

Villkor ska meddelas att nyckelpersoner ska utbildas i enlighet med kriterier fastställda av Krogar mot Knark.

Helrörsförsäljning av spritdrycker får inte förekomma efter kl. 01.00

Restaurang med nattklubsverksamhet måste av säkerhetsskäl ha ett system för kontroll av det exakta antalet gäster, till exempel med klicker. Ett väl utvecklat säkerhetsarbete som omfattar brandskydd, gästernas säkerhet, hur man hanterar besvärliga gäster, kö etcetera ska finnas.

Restaurangen ska ha en tydlig och skriftlig drog- och säkerhetspolicy.

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar får inte anordnas på offentliga platser utan tillstånd.

Serveringstillståndet ska förenas med villkor om minst två förordnade ordningsvakter från klockan 23:00 tills att serveringsstället är utrymt. Efter särskild prövning kan det i särskilda fall villkoras om endast en förordnad ordningsvakt.

Restaurang som stänger 02.00 och ej har dans eller klubbverksamhet kan undantas från det utökade ordningsvaktskravet efter samråd med polismyndigheten.

Detta gäller alltid fredagar, lördagar och dagar före helgdagar samt övriga dagar då verksamheten så kräver, till exempel då klubb eller dansverksamhet bedrivs. Det är tillståndshavarens ansvar att det föreligger tillstånd till offentlig tillställning (SFS 1993:1617). Om sådan verksamhet bedrivs ska gällande tillstånd kommuniceras med tillståndsenheten.

Det är tillståndshavarens ansvar att bedriva verksamheten så att skador och störningar undviks de övriga dagarna. Det är tillståndshavarens ansvar att se till att tillräckligt många ordningsvakter tjänstgör dessa dagar.

2.1.5.2 Vaktkrav vid serveringstid efter 03.00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 03.00 ska beviljas gäller, utöver vad som sägs om serveringstid efter klockan 01.00:

Senaste serveringstid på fredagar är 03.00. Lördagar och dag före helgdag gäller 05.00 som senaste serveringstid.

Antalet förordnade ordningsvakter utökas ytterligare vid utökad serveringstid efter kl 03.00. Vid serveringstid till 04.00 ska antalet vakter efter klockan 23 utökas med ytterligare 1 jämfört med vad som gäller för servering fram till klockan 03.00. Dessutom utökas antalet ordningsvakter med en per hundra gäster från 401. Efter klockan 23 och fram till dess att serveringsstället är utrymt gäller således:

ANTAL GÄSTER	ANTAL ORDNINGSVAKTER
1 – 200	3
201 – 300	3
301 – 400	3
401 – 500	4
501 – 600	5
601 – 700	6
701 – 800	7
801 – 900	8
901 – 1 000	9 osv.

Vid beräkningen av antalet vakter som villkoras är det gällande tillstånd för aktuell dag som avgör hur många vakter som ska tjänstgöra. Det innebär att om gällande tillstånd är klockan 05.00 så ska det utökade vaktkravet gälla. Om inte serveringstiden utnyttjas ska detta meddelas tillståndsmyndigheten och kravet justeras då ned i enlighet med ny aktuell serveringstid.

Vid bedömningen tas hänsyn till verksamhetens inriktning, målgrupp och serveringsställets överblickbarhet och egenskaper i den fysiska miljön. Avvikande bedömning från kravet kan göras i det enskilda fallet och bör då samrådask med polismyndigheten.

Förstärkt tillsyn ska ske en gång i månaden på serveringsställen med senare serveringstid än klockan 03.00.

Vid servering till klockan 04.00 är avgiften 5000 kr årligen.

2.1.5.3 Vaktkrav vid serveringstid efter 04.00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 04.00 ska beviljas gäller utöver vad som sägs om serveringstid efter klockan 01.00 och 03.00:

Antalet förordnade ordningsvakter utökas ytterligare vid utökad serveringstid efter kl 04.00. Vid serveringstid till 05.00 ska antalet vakter efter klockan 23 utökas med ytterligare 2 jämfört med vad som gäller för serveringstid fram till klockan 03.00. Efter klockan 23 och fram till dess att serveringsstället är utrymt gäller således:

ANTAL GÄSTER	ANTAL ORDNINGSVAKTER
1 – 200	4
201 – 300	4
301 – 400	4
401 – 500	5
501 – 600	6
601 – 700	7
701 – 800	8
801 – 900	9
901 – 1 000	10 osv.

Vid servering till klockan 05.00 är avgiften 7000 kr årligen.

I Göteborgs Stad gäller från och med 2013-01-01 klockan 03:00 som senaste serveringstid på fredagar. Med hänsyn till att omställning ska kunna göras kommer en övergångsregel att gälla, vilket innebär att de serveringsställen som innehaft serveringstid till 05.00 utan anmärkningar förevarande år skall få servera alkohol på fredagar till 05.00 fram till 2013-08-15.

2.1.6 Olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet

Enligt 8 kap. 17 § får serveringstillstånd vägras om serveringsställets placering eller det av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, även om övriga krav som uppställs i lagen är uppfyllda.

Det ska för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närheten av skolor, ungdomsgårdar

eller där många ungdomar annars brukar samlas eller i områden med känd missbruksproblematik.

Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka i en sådan omfattning att påvisbara olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa är för handen bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna förhindra att nya serveringstillstånd i området beviljas.

Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Av detta följer att alkoholpolitisk hänsyn ska ha företräde när den ställs mot företagsekonomisk eller näringspolitisk.

Vid varje ansökan av ett nytt tillstånd och vid varje väsentlig utökning av verksamheten (anmälan) i en befintlig restaurang, ska tillståndsmyndigheten beakta risken för att det kan uppstå olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa

Polismyndighetens yttrande och inställning ska ha avgörande betydelse när det gäller bedömning av ordning och säkerhet vid serveringsstället. Detta kan gälla såväl lämpliga serveringstider som krav på förordnade ordningsvakter.

2.1.7 Kökskrav och matutbud

I bestämmelsen i 8 kap. 15 § om vilka krav som ställs på serveringsstället finns det reglerat om vad som gäller för kök och matutbud på serveringsställen. Det ställs olika krav på olika typer av tillstånd.

Ett stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får endast medges om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Matservering är ett grundläggande krav för att erhålla och behålla ett serveringstillstånd och det är viktigt att det serveras sådan mat som gästerna kan förväntas beställa. Mat ska kunna erbjudas under hela serveringstiden.

Att enbart tillhandahålla prefabricerade maträtter anses inte som ett fullständigt utbud, men kan vara ett komplement till ordinarie meny.

Restauranglokalen ska vara till hälften möblerad med bord och stolar för att möjliggöra servering av mat. Detta gäller även för uteservering.

Vid tillfällig servering och till slutna sällskap finns inget kökskrav, men serveringsstället ska tillhandahålla tillredd mat.

2.1.8 Uteserveringar

Enligt 8 kap. 14 § ska ett serveringstillstånd avse ett visst avgränsat utrymme, det kan vara en uteservering som finns i anslutning till serveringsstället. Kommunen kan vid tillståndsgivningen besluta om kortare serveringstider på en uteservering än de tider som gäller inomhus. Det kan även villkoras tider för när uteserveringen ska vara utrymd. Anledningen är att verksamheten inte får störa omgivningen t.ex. boende i närheten av restaurangen.

I ordningslagen finns grundläggande regler om uteserveringar. Alkoholservering på uteservering regleras inte särskilt i alkohollagen, utan samma regler som vid bedrivande av alkoholservering i övrigt gäller även vid uteservering. För att bedriva uteservering krävs polismyndighetens tillstånd.

Vid ett beslut om servering på uteservering ska uteserveringen vara utrymd senast 30 minuter efter den serveringstid som beviljats. Detta gäller oavsett serveringstiden inne i serveringslokalen.

Uteserveringen ska avgränsas på ett betryggande sätt, och uppfylla övriga krav till exempel godkännande av markägaren, tillstånd från polismyndigheten att använda offentlig plats samt bygglov där så krävs.

Om rökning ska vara tillåten, tänk på att kontrollera vilka regler som miljöförvaltningen ställer på dessa. Inbyggda uteserveringar med väggar och tak kan i vissa fall förhindra att rökning tillåts.

Tänk på att det kan vara bra att på ett tidigt skede ta kontakt med gatukontoret för att kontrollera vilka regler som gäller där etableringen ska ske.

2.1.9 Gemensamt serveringsutrymme

I 8 kap. 14 § andra stycket ges möjlighet för flera tillståndshavare att utnyttja ett gemensamt serveringsutrymme, det vill säga att man kan få tillstånd att servera på samma yta. Det krävs alltså att man har ett tillstånd när kommunen meddelar beslut om ett gemensamt serveringsutrymme.

Detta innebär att ett särskilt tillstånd kan beviljas för att servera på samma yta. En förutsättning är att de bolag som ansöker om gemensamt serveringsutrymme har ett eget serveringstillstånd i direkt anslutning till den gemensamma ytan. Särskilda villkor kan då medelas i samband med tillståndet om behov finns.

2.1.10 *Arenorna och tillhörande restauranger*

När det gäller idrott och alkoholserving ska en riskbedömning göras vid varje tillfälle och en allmän princip bör vara återhållsamhet. Erfarenheter på detta område visar att det i huvudsak är vid inhemska fotbollsmatcher som alkoholrelaterat våld har förekommit mellan olika supportergrupper. Även internationella fotbollsmatcher kan innebära avsevärda risker och en bedömning bör göras i varje enskilt fall.

2.1.11 *Tillfälligt utökade serveringstider*

Här avses tillståndshavare som bedriver stadigvarande serveringsverksamhet och som i vissa fall önskar en tillfällig utökning av serveringstiden. Även när det gäller denna kategori förutsätts att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Söker tillståndshavare tillfälligt utökad serveringstid fler än 10 gånger per år bör ansökan om stadigvarande senare tid lämnas in för prövning.

En ansökan omfattar ett tillfälle. Remissförfarande till såväl polismyndigheten (ordning) som miljöförvaltningen angående störningsrisken för boende tillämpas.

2.1.12 *Pausservering*

Tillstånd får meddelas utan att kravet på att lagad mat ska tillhandahållas. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen i foajé till teater eller konsertlokal. Särskild restriktivitet ska gälla vid beviljandet av dessa tillstånd då det gäller ungdomsarrangemang. Endast en verksamhet som huvudsakligen vänder sig till en publik över 20 år ska erhålla tillstånd. För teater eller konsertlokal som saknar etablerad permanent verksamhet kan endast tillstånd meddelas för enstaka tillfälle eller för tidsperiod då gästspel förekommer. Vid pausservering medges endast tillstånd för öl och vin.

2.1.13 *Serveringstillstånd för cateringföretag*

Ett bolag kan ansöka om cateringprövning, vilket innebär att en fullständig prövning görs av vandel och ekonomi. Bolaget kan sedan efter meddelat tillstånd anmäla catering till tillståndsenheten som endast godkänner att lokalen uppfyller räddningstjänstens krav på brandsäkerhet för den sökta verksamheten.

Tänk på att personantalet för en lokal kan variera beroende på möbleringen, scenens storlek och inte minst det faktum att alkoholserving sker vid det anmälda tillfället.

2.1.14 *Tillfälliga tillstånd till allmänheten och slutna sällskap*

Enligt 8 kap. 2 § kan ett serveringstillstånd meddelas för servering till allmänheten eller slutet sällskap. Tillståndet kan vara stadigvarande eller avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle. Krav på matutbud för tillfälliga tillstånd och för servering i slutet sällskap framgår av 8 kap. 15 § tredje stycket.

Tillfällig servering förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet.

Ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten handlar om allt ifrån stora till små festivaler och enstaka evenemang.

2.1.14.1 *Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten:*

Alkoholserveringen ska ingå i ett seriöst evenemang. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig främst till ungdomar. Normalt medges tillfälliga tillstånd under max 10 dagar per arrangemang.

1. Sökanden ska ha beviljats markupplåtelse.
2. Sökanden ska ha beviljats rätt att disponera markytan/lokalen.
3. Miljöförvaltningens krav på livsmedelshantering ska vara uppfyllda.
4. Lagad eller på annat sätt tillredd mat ska kunna tillhandahållas.
5. Serveringen ska bedrivas inom en avgränsad serveringsyta, med tillfredsställande antal sittplatser och tydliga avgränsningar.
6. Servering av alkoholdrycker bör avslutas senast klockan 01:00 .
7. Betyggande tillsyn över serveringen måste garanteras.
8. Servering av spritdrycker bör inte medges med undantag av servering till slutna sällskap inom ramen för evenemanget.

De personer som ska ansvara för serveringen ska vara lämpliga för uppgiften. I de flesta fall är detta liktydigt med att de är innehavare av serveringstillstånd.

Sökanden ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 8 kap. 12 § AL. Detta krav omfattar även festivalarrangör på grund av dennes betydande inflytande över festivalens bedrivande.

2.1.14.2 *Tillfälliga serveringstillstånd till slutet sällskap.*

Ett slutet sällskap är en begränsad krets av personer med någon form av gemensamt intresse och där personerna som ska delta är kända i förväg. När det gäller servering till

slutet sällskap får det inte vara en tillställning som betraktas som offentlig enligt ordningslagen.

Ett undantag från definitionen slutet sällskap får ges i fråga om tillstånd till sådan organisation som ryms inom förordningen (1983:18) om studentkårer, nationer och studentföreningar vid Göteborgs universitet och högskolor samt Chalmers tekniska högskola. Undantaget innebär att medlemmar i nämnda organisationer anses tillhöra ett och samma slutna sällskap. Ansvariga studenter ska genomgå utbildning i ansvarsfull alkoholserving (SUS) för att få servera alkohol vid sina arrangemang.

Ansökan om tillfälligt tillstånd till slutet sällskap ska lämnas senast en månad innan festtillfället. Tillfälligt tillstånd till slutet sällskap kan beviljas för högst 12 tillfällen per år. Maximalt beviljas endast 12 tillfällen i samma lokal.

Underlag för prövningen är för en förening t.ex. stadgar, verksamhetsberättelse och styrelseprotokoll. För ett företag är underlaget registreringsbevis.

Någon form av tillredd mat ska finnas. Vilken mat som kommer att serveras anges på ansökan. Priset för alkoholdrycker får inte understiga inköpspriset och ett skäligt pålägg ska läggas till inköpspriset. En förutsättning för att man ska kunna få tillfälligt tillstånd till slutet sällskap är att man kan visa kunskap i alkohollagen. Detta görs vi genom att avlägga ett kunskapsprov på tillståndsmyndigheten.

En ansökan om tillfälligt tillstånd till slutet sällskap skickas på remiss till polismyndigheten och miljöförvaltningen om ansökan avser serveringstid efter kl. 01.00 eller om tveksamheter i övrigt föreligger.

2.1.15 *Utbildning i ansvarsfull alkoholserving – RUS*

Krogen är en miljö som är särskilt utsatt då det är där som många ungdomar för första gången kommer i kontakt med både alkohol och narkotika. Det är därför viktigt att arbeta med utbildning i ansvarsfull alkoholserving och Krogar mot Knark, så att de som arbetar i restaurangmiljö har goda förutsättningar att kunna möta situationer som uppstår på grund av berusning av såväl legala som illegala medel.

Villkor ska meddelas att samtliga personer (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurang med serveringstid efter klockan 01.00 ska genomgå RUS-utbildning i ansvarsfull alkoholserving

2.1.16 *Krogar mot Knark*

Regeringens bedömning i Prop. 2010/11: 47 36 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken:

Experimenterandet med narkotika och andra droger visar åter tendenser att öka bland unga och allt fler exponeras för droger av olika slag. Förstärkta insatser för att förhindra nyrekrytering bör därför ges hög prioritet. Under strategiperioden bör

- samordnade insatser som syftar till tidig upptäckt förstärkas på lokal nivå,
- en fortsatt satsning görs på nätverket **Krogar mot knark**,
- metoder utvecklas för att bättre kunna följa utvecklingen för särskilt utsatta grupper och i vissa geografiska områden,
- metoder utvecklas för att bättre kunna följa utvecklingen och marknadsföringen av nya droger,
- metoder utvecklas för att öka kunskapen och stärka samordningen för att motverka dopningsmissbruket i samhället

Villkor ska meddelas att nyckelpersoner som arbetar med servering av alkoholdrycker på restauranger med serveringstider efter klockan 01:00 vid nöjesetablissemang med nattklubbskaraktär genomgå Krogar mot Knark utbildning.

2.2 Riktlinjer vid tillsyn

2.2.1 Ordning och nykterhet

Allmänna bestämmelser om försäljning finns i 3 kap. i alkohollagen och bestämmelser om servering av alkoholdrycker finns i 8 kap. I lagens 1 kap. 11 § andra stycket uttalas att försäljning benämns servering om det sker för förtäring på stället. Bestämmelserna i 3 kap. om försäljning är därför tillämpliga även vid servering. 3 kap. 5 § och 8 kap. 20 § handlar båda om att se till att hålla ordning där man säljer respektive serverar. Enligt 3 kap. 5 § ska skador i möjligaste mån undvikas vid försäljning och den som säljer alkoholdrycker ska se till att det råder ordning och nykterhet på försäljningsstället. Enligt 8 kap. 20 § ska personal vid servering se till att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning och onykterhet undviks.

2.2.2 Kommunens tillsynsverksamhet

Kommunens tillsynsansvar över områdena servering av alkoholdrycker, detaljhandel med folköl och marknadsföring av alkoholdrycker framgår av 9 kap. 2 och 3 §.

Statens Folkhälsoinstitut utövar enligt 9 kap. 1 § AL den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att meddela allmänna råd till vägledning för lagens tillämpning. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet och ska biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Den omedelbara tillsynen av restaurangerna utövas av tillståndsenheten och polismyndigheten, som också har tillsynsansvar över servering av och detaljhandel med öl klass II.

Kommunerna, polis-, kronofogde- och skattemyndigheten ska lämna de uppgifter som tillsynsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för fullgörandet av sina uppgifter. I alkohollagen står vidare i kapitlet om tillsyn att tillsynsmyndigheterna har rätt till tillträde till lokaler och rätt att ta del av bokföring och andra handlingar som berör verksamheten. Tillsynen i kombination med möjligheter till sanktioner är det viktigaste instrumentet för att restaurangverksamheten ska kunna bedrivas enligt gällande lagar och bestämmelser. Att så sker så långt det är möjligt är en förutsättning för att branschens aktörer ska kunna konkurrera på sunda och lika villkor.

Även om de flesta restauranger sköter sig och fullgör sina uppgifter är det konstaterat att många bryter mot centrala bestämmelser i olika lagar i sin verksamhet. Det förtjänar i detta sammanhang att påpekas att branschorganisationerna samt de seriösa näringsidkarna i olika sammanhang har framfört att tillsynen och sanktionerna bör skärpas ytterligare.

Tillsynen kan grovt delas upp i tre delar: förebyggande tillsyn, inre tillsyn och yttre tillsyn. Inre tillsyn innebär att kommunen, ofta tillsammans med andra myndigheter såsom polismyndigheten, skatteverket, kronofogden, arbetar med att granska att den som har serveringstillstånd fortfarande lever upp till alkohollagens krav på personlig och ekonomisk lämplighet. Den inre tillsynen bedrivs genom skrivbordsarbete och genom remisser och underrättelser mellan berörda myndigheter.

Yttre tillsyn är då kommunen besöker serveringsstället under pågående verksamhet, framför allt kvällar och nätter och kontrollerar att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen. Detta kan även ske genom samordnad tillsyn, d.v.s. att kommunen tillsammans med olika berörda myndigheter såsom polismyndigheten, skatteverket och räddningstjänsten gör en gemensam tillsyn på serveringsstället. Resultatet av den yttre

tillsynen kan leda till att en utredning inleds och att förnyade remisser skickas till berörda myndigheter samt till förslag på beslut om sanktionsåtgärder.

Med inre tillsyn avses kontroll av uppgifter från olika myndigheter. Det handlar om frågor av ekonomisk art, tillståndshavares vandel, av andra myndigheter företagna restauranginspektioner med mera. Vidare undersöks företagens försäljningssiffror genom de så kallade restaurangrapporterna från tillståndshavarna. Till den inre tillsynen räknas också en fortlöpande övervakning av restaurangernas marknadsföring i annonser och inte minst på webben. Tillståndsenheten erhåller anmälningar från polismyndigheten vilka bland annat belyser ordnings- och nykterhetssituationen i och kring en restaurang.

Som en naturlig del i den yttre tillsynen ingår också att uppmärksamma förekomst av narkotika. Fram till december 1997 var det oklart huruvida alkohollagen är tillämplig vid förekomst av narkotika, men vid denna tidpunkt fastställdes av länsrätten och uttalades av kammarrätten att ordningsbegreppet i alkohollagen är tillämpligt även när det gäller förekomst av narkotika på restauranger. Därmed finns en reell möjlighet att bekämpa förekomst av narkotika på stadens restauranger. Spridningen av innehållet i aktuell dom har också haft en preventiv effekt. Den har initialt lett till ett utökat samarbete om narkotika mellan polis- och tillståndsmyndigheten.

Lika självklar del i den yttre tillsynen som narkotikan är förekomsten av diskriminering. Förvaltningen har genom tillståndsenheten ett stort ansvar när det gäller att förebygga och hindra alla förekommande former av diskriminering. Tillståndsenheten kan arbeta förebyggande i detta avseende, identifiera vidarebefordra uppgifter till berörda myndigheter samt neka serveringstillstånd när lagakraftvunnen dom föreligger.

När det gäller frågan om brandsäkerhet på stadens restauranger förhåller det sig ungefär på samma sätt som med diskriminering. Det ingår som en obligatorisk del i den yttre tillsynen att kontrollera brandskyddet på stadens restauranger. Förvaltningen underrättar sedan räddningstjänsten om eventuella brister. Räddningstjänsten ska agera utifrån lagen om skydd mot olyckor i likhet med vad som gäller inom andra områden.

Om inspektionsverksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt förutsätts ett gott samarbete med andra myndigheter. Det är ofta lämpligt och effektivt att utföra tillsynen tillsammans. De myndigheter som i första hand är berörda är länsstyrelsen, polismyndigheten, skatteverket, miljöförvaltningen, räddningstjänsten och kommunens tillsynsverksamhet

2.2.3 Tillsynsavgifter

Kommunen har enligt 8 kap. 10 § alkohollagen rätt att ta ut avgifter för sin tillsyn över serveringsställen med alkohol samt för tillsyn över servering och försäljning av folköl. Kommunens avgiftsuttag ska baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen som regleras närmare i kommunallagen.

2.2.3.1 Självkostnadsprincipen

För avgiftsuttag i kommunal verksamhet gäller som huvudregel självkostnadsprincipen som uttrycks i 8 kap. 3 c § kommunallagen. Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden). Regeln syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har inte någon betydelse för tillämpningen av principen.

Självkostnadsprincipen innebär att en kommun inte får ta ut avgifter till sådana belopp att de tillför kommunen en vinst och syftet med principen är att hindra kommunen från att utnyttja den monopolsituation som den ofta befinner sig i. Klara överuttag som inte inom rimlig tid balanseras med underskott eller på annat sätt, medför i princip återbetalningsskyldighet. Under en längre tid får de totala avgiftsuttagen inte överstiga de totala kostnaderna för en verksamhet (se Petersén m.fl. – Kommunallagen med kommentarer och praxis, 2011, s. 499). Kommunerna har härigenom fått en viss handlingsfrihet när det gäller beräkningen av självkostnaden, men kommunen är inte skyldig att helt avgiftsfinansiera sina verksamheter även om det finns ett direkt lagstöd för avgiften.

Vid beräkningen av självkostnaderna får utöver externa kostnader alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på direkta kostnader är personalkostnader, personalomkostnader (pensionskostnader), material och utrustning, försäkringar m.m. Exempel på indirekta kostnader är lokal-, kapital- och administrationskostnader. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader bör också räknas med (se prop. 1993/94:188 s. 85, Lokal demokrati).

I självkostnaden ingår också kostnader för exempelvis tolk och andra kostnader som uppstår i samband med att sökanden ska genomföra ett kunskapsprov enligt alkohollagen.

2.2.3.2 Likställighetsprincipen

Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är den s.k. likställighetsprincipen som uttrycks i 2 kap. 2 § kommunallagen. Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av medlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. Likställighetsprincipen ska tillämpas så att alla som söker tillstånd i en och samma kommun ska behandlas lika, dvs. få samma avgift.

Likställighetsprincipen medger inte någon inkomstomfördelande verksamhet, men det finns inga hinder mot att differentiera avgifterna med hänsyn till kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Det kan till exempel betyda att kommunen tar ut en högre avgift när ett cateringföretag för första gången anmäler en lokal för godkännande, medan kommunen endast tar en mindre avgift om cateringföretaget anmäler samma lokal vid ett senare tillfälle. Inom vissa ramar tillåts även schabloniserade taxor (se prop. 1993/94:188 s. 87).

3 Göteborgs Stad riktlinjer för folkölsförsäljning

Försäljning av folköl i butik liksom servering av alkohol på restaurang regleras i alkohollagen (2010:1622). Varje handlare måste ha kunskaper om de regler som gäller vid försäljning av folköl. Det är försäljarens skyldighet att förvissa sig om att folköl inte säljs eller lämnas ut till den som inte fyllt 18 år. Därför måste butiksägaren ansvara för att se till att personalen har tillräckliga kunskaper vad det gäller försäljning av folköl.

Folköl är en alkoholdryck som har en alkoholhalt överstigande 2,25 volymprocent men inte 3,5 volymprocent. Öl med lägre alkoholstyrka än 2,25 volymprocent är ingen alkoholdryck. Öl med högre alkoholstyrka än 3,5 volymprocent kallas starköl. En burk folköl 3,5 volymprocent innehåller lika mycket alkohol som 4 cl 40-procentig sprit.

För att få sälja folköl krävs det att försäljningsstället är godkänt som stadigvarande livsmedelslokal. Det innebär att butiken måste ha ett brett och varierat sortiment av matvaror. Det ska därför finnas ett flertal av varje försäljningstyp till försäljning, alltså flera konserver, mejeriprodukter, charkprodukter, smörgåsar, frysta varor, bröd och grönsaker. Det ska även finnas ett sortiment av lättdrycker till försäljning i butiken som till exempel lättöl, läsk och vatten.

Glass, godis, chips, kaffe och te anses inte uppfylla kravet på tillhandahållande av matvaror. Godiskiosker, tobaksaffärer, spel- och videobutiker får endast sälja folköl om de samtidigt uppfyller ovanstående krav.

Vid servering av folköl är det en förutsättning att det samtidigt serveras mat. Lokalen måste därför vara avsedd för att man ska kunna äta mat och dricka öl på stället. Minimikravet kan anses vara uppfyllt om det till exempel serveras varma smörgåsar, varm korv, hamburgare eller skaldjur. Det ska vidare tillhandahållas ett sortiment av lättdrycker såsom lättöl, läsk, vatten på serveringsstället. Servering av folköl ska ske med återhållsamhet och får inte föranleda några olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

3.1 Anmälningsskyldighet

Enligt alkohollagen skall den som avser att bedriva försäljning och - eller servering av folköl anmäla verksamheten till den kommun där serveringen ska ske. Varken servering eller försäljning av folköl får påbörjas innan anmälan har gjorts. Anmälan ska göras senast när försäljningen påbörjats.

I Göteborg görs anmälan till tillståndsenheten.

Vid ägarbyte av butiken ska detta anmälas till tillståndsenheten eftersom rätten att sälja folköl inte automatiskt följer med till den nya ägaren. Detsamma gäller om butiksägaren inte längre vill sälja folköl

3.2 Regler vid försäljning av folköl

3.2.1 18-årsgräns

Folköl får inte säljas till någon som inte fyllt 18 år. Den som säljer folköl ska förvissa sig om att den som köper är 18 år. Det innebär att säljaren alltid ska kräva att få se legitimation då personen ser ung ut. En bra regel kan vara att fråga alla som ser ut att vara under 25 år om legitimation. Försäljningsstället ska även skylta om åldersgränsen. Skylten ska synas tydligt och bör vara placerad vid kassan.

3.2.2 Langning

Folköl får inte säljas om man misstänker att den kommer att lämnas över till annan person som inte fyllt 18 år.

3.2.3 Berusade personer

Folköl får inte säljas eller serveras till den som är berusad av alkohol eller påverkad av annat berusningsmedel.

3.2.4 Alternativa drycker

Om du säljer folköl ska du även sälja andra drycker som till exempel lättöl, läsk eller vatten.

3.2.5 Övriga regler

Det ska vara god ordning i lokalen och det är till exempel inte tillåtet att bjuda kunder på folköl.

3.2.6 Information och stöd till personal

Den som bedriver försäljning av folköl ska ge personalen den information och det stöd som den behöver för att kunna följa reglerna för försäljning av folköl. Det är särskilt viktigt att personal under 18 år får detta stöd. Personalen bör även informeras om hur den ska hantera konflikter som kan tänkas uppstå, exempelvis om en kund inte visar legitimation trots en uppmaning.

3.3 Tillsynsansvar

Statens folkhälsoinstitut och respektive länsstyrelse har tillsynsansvar på central och regional nivå. Kommunen har tillsammans med polismyndigheten det lokala tillsynsansvaret över försäljning och servering. När tillsynsmyndigheten genomför tillsyn, har personal som genomför denna rätt att få tillträde till lokaler och andra områden som berörs av lagen. Den har även rätt att få de upplysningar, handlingar och liknande som behövs i tillsynsarbetet.

I Göteborg Stad är det representanter från stadsdelsförvaltningarna genomför den praktiska tillsynen inom sitt geografiska område. Syftet med besöket är att informera om de regler som gäller vid försäljning, kontrollera att reglerna följs samt stödja butiksägare att klara de krav som ställs i lagen. Tillståndsenheten, samordnar tillsynsarbetet i stadsdelarna, utbildar tillsynspersonalen, informerar, ger konsultativt stöd samt svarar för bransch- och myndighetssamverkan. Utöver detta registrerar tillståndsenheten försäljningsställen och tar ut avgifter samt utreder försäljningsställen som brutit mot reglerna.

3.3.1 Avgift

För att finansiera tillsynsverksamheten har kommunen rätt att ta ut en årlig tillsynsavgift av dem som säljer folköl och tobak enligt alkohollagen 8 kap 10 §. Det är kommunfullmäktige i respektive kommun som bestämmer om avgiftens storlek. I Göteborg Stad är avgiften 1800 kronor vid försäljning av folköl *eller* tobak och 2100 kronor vid försäljning av folköl *och* tobak.

3.3.2 Egenkontrollprogram

Den som bedriver försäljning av folköl ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och svara för att personalen har nödvändiga kunskaper om vad som gäller vid försäljning av folköl. Det innebär att den ansvarige för försäljningen ska ta fram ett skriftligt program där det framgår hur åldersgränser och andra bestämmelser i

alkohollagen ska tillämpas och övervakas. Programmet ska skickas in till Tillståndsenheten i samband med anmälan av försäljning av folköl. Kommun och polis har rätt att vid tillsyn kontrollera programmet.

3.3.3 Sanktioner vid lagöverträdelser

Det finns två typer av sanktionsmöjligheter i Alkohollagen. Dels *straffrättsliga* sanktioner som utfärdas av polis eller åklagare när ett brott har begåtts. Dels *administrativa* sanktioner som olika tillsynsmyndigheter kan använda för att åstadkomma en förändring i framtiden. Exempelvis kan varning eller förbud mot försäljning meddelas en butik som sålt folköl till minderårig, underlåtit sin anmälningskyldighet eller saknar program för egentillsyn.

Den som innehar folköl i uppenbart syfte att olovligen sälja den döms för olovligt innehav av alkoholdrycker. Detta innebär att folköl som uppenbarligen finns för försäljning i lokal som inte uppfyller Alkohollagens bestämmelser inte godkänd livsmedelslokal eller otillräckligt matvaruutbud får beslagtas av Polismyndigheten. Detsamma gäller också om kommunen meddelat förbud att sälja folköl.

Kommunen kan förbjuda försäljning av folköl i sex månader om Alkohollagens regler inte följs. Om regelbrottet upprepas eller bedöms som allvarligt kan kommunen förbjuda försäljning i tolv månader. Om personalen bryter mot reglerna är det butiksägaren som bär ansvaret.

Den som medvetet eller av misstag säljer eller lämnar ut folköl till den som inte fyllt 18 år eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annan drog döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller den som säljer folköl trots att kommunen lagt ett förbud mot försäljning. Den som medverkat till försäljning, exempelvis kassapersonal kan också dömas för olovlig dryckeshantering.

Beslut som en kommun har fattat enligt alkohollagen får överklagas hos allmän författningsdomstol. Det krävs ett prövningstillstånd för att kunna överklaga till kammarrätten.

Nya avgifter 2011-06-01 för alkoholserving, folköl och tobak

Ansökningsavgifter (betalas in på plusgiro 1030952-4)

Stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten och slutet sällskap	8 000 kronor
Stadigvarande serveringstillstånd till slutet sällskap, cateringverksamhet	8 000 kronor
Stadigvarande serveringstillstånd för provsmakning vid tillverkningsställe	8 000 kronor
Tillstånd för provsmakning vid arrangemang upp till tre dagar	3 000 kronor
härav återbetalas vid avslag	500 kronor
Tillstånd för provsmakning vid arrangemang fler än tre dagar	4 000 kronor
härav återbetalas vid avslag	1 500 kronor
Utvidgade tillstånd	2 500 kronor
Utökande tillstånd (serveringstid)	2 500 kronor
Tillfälligt utökad serveringstid i egen lokal (1 dag)	300 kronor
Ändrad förutsättning i tillståndshavande bolag	2 500 kronor
Servering i gemensamt serveringsutrymme	2 500 kronor
Tillfälligt tillstånd till allmänheten upp till tre dagar	3 000 kronor
härav återbetalas vid avslag	500 kronor
Tillfälligt tillstånd till allmänheten fler än tre dagar	4 000 kronor
härav återbetalas vid avslag	1 500 kronor
Tillfälligt tillstånd/slutna sällskap grundavgift	500 kronor
tillägg per tillfälle som tillståndet omfattar	100 kronor
Avgift för kunskapsprov per provtillfälle	1200 kronor
<u>Anmälan</u>	
Catering, anmälan och godkännande av lokal, vid första tillfället	300 kronor
Catering, anmälan och godkännande av lokal som redan tidigare godkänts	...100 kronor

Tillsynsavgift (faktureras årligen)

Fast tillsynsavgift vid servering till slutna sällskap 2 500 kronor

Fast tillsynsavgift vid servering till allmänheten 1 500 kronor

Rörlig tillsynsavgift vid servering till allmänheten

Avgiftsklass	Årsomsättning, kr	Avgift per år
1	- 500 000	2 000 kronor
2	500 001 - 1 000 000	5 000 kronor
3	1 000 001 - 2 000 000	8 000 kronor
4	2 000 001 - 5 000 000	10 000 kronor
5	5 000 001 - 10 000 000	12 000 kronor
6	10 000 001 -	14 000 kronor

Vid sen serveringstid

Öppettid till kl. 02.00 1 000 kronor

Öppettid till kl. 03.00 2 000 kronor

Öppettid till kl. 04.00 3 000 kronor

Öppettid till kl. 05.00 5 000 kronor

Den fasta tillsynsavgiften och avgift för sen serveringstid avser alkoholservering året runt eller årligen under viss tidsperiod till allmänheten, slutet sällskap samt trafikservering. Den rörliga tillsynsavgiften betalas av tillståndshavare med tillstånd att servera alkohol till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod.

Förseningsavgift (faktureras tillsammans med tillsyns avgiften om restaurangrapporter kommer in för sent)

Restaurangrapport 500 kronor

Tillsynsavgifter för folköl, tobak och receptfria läkemedel (faktureras årligen)

Försäljning av receptfria läkemedel	1 500 kronor
Försäljning av tobak eller folköl.	1 800 kronor
Försäljning av folköl och tobak	2 100 kronor
Försäljning av receptfria läkemedel och tobak eller folköl	2 600 kronor
Försäljning av receptfria läkemedel och tobak och folköl	3 100 kronor